

berar, V. *garba* **Agarbí*, no existeix tal mot (*AlcM*); s'havia de tallar *vent a garbí* (o sigui 'un vent de la banda de garbí'). *Agarbir-se*, *agarbonar*, V. *garba*

AGÀRIC, pres del ll. *agaricum* i aquest del grec *ἀγαρίκον* id. □ 1.ª doc.: 1455, *Coneix. Spicies*.

Una variant reduïda *agari* en el receptari val. de Micer Joan, a. 1466, en el qual (com també en la dada de 1455) sembla tractar-se de l'acc. secundària 'droga, ungüent, feta amb el bolet agàric, etc.'; i també en el *Passi en cobles* i el *Procés de les Olives*, de fi del S. xv o c. 1500. Cal sospitar que el mateix nom d'ungüent pronunciat **agàrip* (influència de *gàlib*, etcètera) sigui el punt de partida de la forma *agàripa* del *Tresor dels Pobres* (S. xiv?) citat en el *DAG.*; i potser *agarones*, planta remeiera, 1766 (*DAG.*), és una altra variant (o falta de lectura) per *agarina* (que s'ha usat com un extret dels agàrics, *DFa.*) i pot haver tingut altres aplicacions relacionades amb el fitònim. El mot tingué ampla difusió hispànica. La forma *agàrich* —que en realitat pot valer com a doc. nostra car té l'aire de ser manlleu català, ja apareix en un inventari aragonès de 1488 (*BHisp.* LVII, 447), i des del cast., on la var. *gàrico* figura en Nebrija 1495, va passar potser al mossàrab, on *PAlc.* registra *gariacón* el 1505.

DERIV.: *Agaricàcies*, *-acis*. *Agaricina*. *Agarina* (supra). *Agaricoide*.

Agarrada, V. *garra* (GARROT, AGAFAR) *Agarrat*, V. *garraja* *Agarrant*, V. *garra* l. c. *A l'agarrapunya*, V. *garra* l. c. *Agarrat*, V. *garra* l. c. *Agarristar*, *agarristós*, V. *garra* l. c. *Agarrofar*, V. *garrofa* *Agarrofar*, V. *garrot* *Agasalla*, V. *agasajar* (DCEC)

AGATA, 'varietat preciosa de quars', pres del llatí *achates*, gr. *ἀχάτης* m., id., alterat per influència del gr. *ἀγαθή* 'bona'. □ 1.ª doc.: c. 1380.

«Aquí's trobava molt sofre e coral e la noble pedra preciosa *agates*». Eiximenis, *Reg.*, xxxix; *àgata*, 1650, *DTO.*; una variant *àgueda* en doc. de 1789 *DAG.* En una famosa *Horaciana* de Costa: «I, a sa carícia, les pedres rústiques / prenen finures d'*àgata*».

DERIV.: *Agatí*.

CPT.: *Agatífer*. *Agatoide*.

Agatinyar, V. *gat* *Agauís*, V. *gauís* *Agavellar*, V. *gavella* *Agegantar*, V. *gegant*

+AGAVE, del ll. mod. botànic *agave*, aplicació del gr. *ἄγανή* (nom mitològic de la filla de Cadmos i Harmonia), pròpiament 'la illustre' (de l'adj. *ἀγανός* d'aquest sentit). □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta* (accentuat *àgave*; *DFa.*; en anglès ja usat en el S. XVIII).

Agavellar, V. *gavell* *Agegantar*, V. *gegant*

AGEMOLIR-SE, 'ajupir-se, humiliar-se', probablement metàtesi d'un **ajumelir-se* resultant d'un encreuament dels sinònims *AJUPIR-SE* i *HUMELIR-*

SE 'humiliar-se'. □ 1.ª doc.: fi S. XIX.

No entrà en la tradició lexicogràfica fins als nostres dies (manca fins a les darreres eds. de Lab. i Bulbena; «sich ducken» 1911, Vogel). Però ja l'usava Narcís Oller: «a la fi s'*ajamolí* la dona jurant no parlar-ne més» (*Rurals i Urb.*, 104). És, amb tot, més aviat un mot del NE. del Princ. (estrany a l'ús barceloní, si bé enlletit per escriptors recents de pertot). El *DAG.* recollí, no diu a on, un *ajumir-se*, del qual no tenim altra notícia i que no sabem si és un producte divergent, del mateix encreuament, o confusió d'un col·lector de segona mà. La forma *ajumolir-se*, que pot ser el punt de partida també, l'assenyala *AlcM* en una narració de 1926. La forma *ajomollir-se* impresa en *Solitud* de V. Català (220, *DAlc.*), i que és la que, rectificada per comarcans de la il·lustre escriptora, degué donar lloc a l'article de Vogel, presenta un bon exemple del matís i contextos en què apareix el mot, però la seva *-ll-* no sembla ser autèntica enlloc, potser mera errada tipogràfica, potser inexactitud de l'autora (que pel que fa a la forma dels mots sovint no mirava prim), per alguna confusió o preocupació lingüística.

El mot *umelir-se* és de creure que també es vagi usar en català antic, si bé no en tinc testimoni més que en l'occità medieval, del vell trobador gascò Cercamon: «anc res no fo no s'*umelis* / vas Amor, mas ill n'es fera» (Bartsch, *Chr.*, 47.30; ed. Dejeanne 1, 17). És sabut que *humil* i els seus derivats (entre ells aquest, *umelitat*, *umeliu*, *-iliu*, etc.) apareixen en dotzenes de versos dels trobadors catalans, i amb sentits molt ampliat, com 'modest, indulgent' (cf. en Llull, *omeliar Cont.* 45, *homiliar Cont.* 140), sobre els quals veg. notes en les eds. de Cerverí i de G. de Cervera que tinc enllestides, en col·laboració amb B. S. Fitzpatrick i JSoberanas.

No hi ha doncs cap relació etimològica entre *agemolir-se* i *GEMOLA* 'borró, poncella', si bé la influència d'aquest pot haver cooperat poc o molt en la metàtesi, i en la fixació del sentit del mot.

DERIV.: *Agemoliment*.

Agençament, *agençar*, V. *gent*, *genta*, *gentil* (GENT) *Agència*, *agenciar*, *agenda*, V. *acte* *Agènesi*, *agenèsia*, *agenèsic*, V. *gènesi* *Agenollar*, V. *genoll* *Agent*, V. *acte* *Agepir*, V. *ajupir* *Agerasia*, *agèrat*, V. *geronto-* *Agermanament*, *agermanar*, *agermanat*, V. *germà* *Agerola*, V. *gírgola* i *reig* *Agèusia*, V. *gust* *Agibellar*, V. *nivell* *Agible*, V. *acte* *Agil*, *agilitat*, *agilitar*, V. *acte* *Aginyar*, V. *enginy* *Aginyolar*, V. *llinya*

AGIO, pres de l'it. *aggio* id., segurament per conducte del fr. *agio*. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

Però el que entrà primer foren els derivats francesos *agiotage*, que ja apareixen com a cat., *agiotatge*, i *agiotista* en el Lab. 1839; ocasionalment es va assajar una catalanització *agi* (*DAmén.*), que no va reeixir. Sobre el mot italià, veg. Spitzer, *ZFSL* LIII, 284.90. En francès l'italianisme financer ja havia entrat el 1706. El mot italià sembla ser el mateix que *agio*